

Léka Géza

Árva ragyogás

– Rendhagyó családtörténet levelekben, betoldásokkal – II.

Gorkij, 1952. III. 6.

Kedves Édesanyukám és Édesapukám!

Elsősorban tudatom, hogy jól vagyok, nincs és nem is volt még semmi bajom. Remélem, hogy nem is lesz. Tehát ne tessenek rám keseregve gondolni. A szerepléseink eddig még minden alkalommal óriási sikert arattak. De ezekről majd akkor mondok sokat, ha haza megyek. Itt még mindig borzasztó nagy hó van, hideg is van, de az nem veszélyes. Jelenleg Gorkijban (régén Nyizsnij-Novgorod) vagyunk. Nagyon szép város, a Volga két partján terül el. A Volga a világ legnagyobb folyói közé tartozik és most úgy be van fagyva, hogy teherautók is járnak rajta keresztül-kasul. A szállodánk és az ellátásunk elsőrendű. Itt az időszámítás sem úgy van, mint nálunk. Amikor nálunk éjfél van, itt már hajnali három óra.

Most pedig írok másról, ami biztosan meglepetés lesz. Az utazás előtt néhány nappal újból egymásba botlottunk Kacsóh Klárral, és hát azóta jól vagyunk. Amióta itt vagyunk, egynéhányan eljegyzést is csaptak, és most azt gondolják, hogy titokban mi is eljegyeztünk, hiszik is meg nem is, hogy ez nem igaz. A tény az, hogy erről együtt nem is beszélgettünk. Mindenesetre nagy gond ez nekem, nem tudom, hogy mire fog fejlődni.

A Szovjetunióból már nem írok, csak majd Kínából. Felőlem tessenek nyugodtak lenni. A levelet nagyon várom, üdvözlöm Ferit és a szomszédokat.

Isten velük, sokszor csókolja fiuk

Géza

Ott eszi a fene a befagyott Volgát, meg az oroszországi időszámítást, ha ezek ketten – még ha kimondatlanul is – már a forró kását kerülgetik. Valahogy így gondolhatja nagyanyám a lelke mélyén, csak még nem akarja szóba hozni, hiszen itt van ez kínai út is a nyakukon. Egyik csapás után azonnal jön a másik. Az Együttes március végén éppen csak megalszik itthon, s április 3-án már indul is tovább újabb másfél hónapra, át a lidérces képzetű Szibérián, bele a végtelen Ázsiába, amely persze lett legyen bármekkora is, a versenyt mégsem vehetné fel a bánrévei mindennapokkal. A Kedves Édesanyukám és Édesapukám! megszólítás, mint mindig, egy pillanatra most is belém fojtja a szót. Miértjére korábban sem akartam rákérdezni egyik oldalról sem, így hát jogom sincs hozzá, hogy okoskodva kibeszéljem. Olyan titok ez, amelynek nem kívánok a végére járni soha. Talán, mert ki se bírnám, ha bármi oda nem illő megzavarná bennem mindazt, ami – érzékelhető, látható tartalmának köszönhetően – még gyerekkoromban, s afféle abszolútumként épült be a tudatomba.

Bánréve, 1952. III. 14.

Drága édes fiam kedves csillagom!

nagyon nyugtalanok vagyunk már, hogy nem kapunk tőled levelet, mink már most a harmadikat küldjük neked, az első március 3-án adtam föl, a képes lapot meg kaptuk 5-én, 6-án feladtam szintén

egy ilyen légi postára valót, mint ez, az első levelet amit küldtünk, abba volt fénykép is, apádék vannak rajta a műhelybe, és egy cédula, azt meg a jövődő beli komád írta, Szőke Lajos, és még ez ideig semmi választ nem kaptunk, de közbe ha kapnánk azt is megírom, tehát most nem tudjuk hogy hol a hiba, nem kaptad-e meg vagy csak únomba hagyod az egész dolgot, szőkééknek pedig írnál külön fiam, és fejezd ki azt hogy örülsz a meg hívásnak, egyébként hogy vagy kedves fiam, vágyol-e már haza mert mink nagyon várunk, pedig még messze van az az idő hogy egymást meg ölelhessük, szinte hihetetlen kedves fiam, apáddal mindig csak rólad beszélgetünk, de még a falu színe java is mindig emlegetnek, de még a suszterájba is mindenki várja a leveledet hogy mikor írsz, a kántor úrék Szalontaiék is mindig kérdezik hogy írtál-e már, még így biztosan nekik nem írtál, akinek már előzőleg jeleztem annak is írnál fiam, hiszen várják, hiszen ők úgy használják a szót, hogy meg értjük, a parancsnok is meg kapta a te üzenetedet, de te olyan örömet emberen nem láttál mint annak volt, az még sírt is örömebe, hogy még is van néki egy öccse aki róla meg emlékezik, tehát hagyjuk, hadd örüljön ő is, ilyesmivel nekünk is örömet szerzel, akiknek még nem írtál és várják, hogyne örülnének azok is, ha eszedbe jutnának ők is Drága édes fiam, kívánunk mindenbe a legjobbat jó egészséget, mint nekünk van, sokszor csókolunk azért aggódó és szerető szüleid, Isten veled és velünk, írnál,

Hogy is? A falubeliek színe-javán túl Szőke Lajosék, mint leendő keresztkomáék, nem különben Szalontai kántor úrék, aztán meg a könnyekig meghatódott helyőrségparancsnok, no és a teljes suszteráj. Legtöbbjük levélre, képeslapra, összekacsintó üzenetre vár, melyeknek mindenkori esedékességére nagyanyám már-már elmaradhatatlan penzumként figyelmeztet. De mi végre ez a minduntalan visszavisszatérő, alkalmanként két-három udvariassági megbízatás? Bölcs félmondata, a mindig legyél figyelmes hogy hol tartasz mindenbe (amely ahogyan előre, úgy maga mögé is tekint!), adja kezembe a kulcsot. Ma talán úgy mondanánk, előrelátó módon mindent elkövet, hogy a fiát, ha kell, akár még újonnan sodródó szálakkal is az elhagyott szülőfaluhoz erősítse. Ez egyrésztől még is igaz lehet. De mennyivel szebb nagyanyám eszével gondolkodni s azt mondani, hogy igaz ugyan, kedves fiam, hogy magunkra hagytál bennünket, de ez azzal is jár, tudod-e, hogy immár nemcsak az előrejutásod felől kell gondoskodjál, hanem azzal a mérhetetlen ürrel is kezdened kell valamit, amit magad mögött hagytál. Persze azzal, hogy az itthon maradtak közül másokat is megbecsülsz, végeredményben minket becsülsz meg. És amíg így teszel, kedves fiam, addig minden jól is van, de ha te felhagynál mindezekkel, bizony nem állna meg a falu előtt sem apád, sem én. Rólad nem is beszélve. Aztán meg, ha lesz valaha unokám, annak se lesz mindegy, hogy mire jövőget haza miközénk. Ez utóbbi mondatról nem tudhatom bizonyosan, hogy elhangzott-e valaha bármilyen formában is, de hogy dédelgetett szempontként naponta legalább egy alkalommal az eszébe jutott, abban biztos vagyok, hiszen alig fél évtized múltán éppen erre a jól megalapozott, szinte minden élethelyzetben megnyilvánuló respektusra épül rá az én nem mindennapi fogadtatásom. Nem is emlékszem egyetlen falubelire sem, aki akár csak egy szemhunyasnyira is a pesti gyereket látta volna bennem a bánrévei helyett. Ennél nagyobb megbecsülés pedig talán nem is létezett akkoriban. Ha hosszabb-rövidebb idő után újra megláttak nagyanyám oldalán, hol harsányan, hogy mások is meghallják (nyíltak is az ablakok!), hol csendesen, de fülig szaladó szájjal szegezték nekem a költői kérdést úton-útfélen: Gézuka, hát itthon vagy-e?! Így tett a falu színe-java, így Szalontai kántor úrék, a helyőrségparancsnok és a teljes suszteráj, és természetesen így tett Szőke koma lánya, Erzsike is, aki már féléves koromban alig akart elmozdulni a járókám mellől. Nagyanyám szükségszerű előrelátásának hozadéka ily módon a javamra íratott.

Bánréve, 1952. IV. 7.

Drága kedves édes fiam!

Értesítünk hogy március hó 15-én kelt leveledet meg kaptuk, április 5-én, meg kaptuk továbbá amit még legutoljára 22-én adtál fel szovjetből, azt április 3-án, irogattad fiam hogy kinába várod a levelet, de nem tudtam írni mert a kínai címet csak ápr. 5-én kaptuk meg, nagyon megörültünk kedves fiam a levelednek, mert már igen vártuk és még Szőkék is nagyon várták hogy vajjon mit válaszolsz nekik és most nagyon boldogok hogy elfogadtad a meghívásukat, Konc a pap is nagy örömmel mondta nekem egy vasárnap mise után, majdnem legutolsó voltam kijönni a templomból és oda súgta hogy Gézától kaptam egy lapot gorkijból, mondta hogy ojjan kedves voltál hogy még őrá is gondoltál, de még apádnak is mondta mikor találkozott veled, kedves fiam írod hogy Klárral megint össze barátoktatok, nem tudjuk fiam hogy a jó Isten mit rendelt el felettünk, de míg haza nem jössz, addig ne ígérj neki semmi házasságot, de ha nálunk nélkül meg teszed, hiszen meg teheted, úgy veszed hasznát fiam, nehogy neki ugorj, mert egy ilyen dolog nem játék, itt nagyon is meg kell gondolni mindent, ha a többiek jegyváltást csináltak neked nem muszáj öutánnuk menni, mert azt meg lehet idehaza is tenni, de ha még te is ott megtennéd, gondolod-e fiam hogy milyen hatással volna ránk, mert mink téged nem így neveltünk hogy ilyesmit a nagy világba intézz el, mint akinek senkije sincs, de hála Istennek vannak neked rendes szüleid, akik éjjel nappal csak teérted aggódnak, és jó kis hajlékod ahová boldogan jöhetsz éjjel nappal, ahol téged szerető szülők ölelésre tárt karokkal várnak mindig, tehát várjál veled fiam, az ott nem olyan égetően szükséges elintézni való, majd idehaza kedves fiam, igen nagyon várnak tégedet idehaza, Zolit nem emlegetik, de téged mindenki, mindig újságnak valamit, most a rádió ezt mondta, most az újságban így volt az együttesről, szóval mindig fel forog az emléked fiam, úgy mintha idehaza volnál, sőt márc. 15-én az esteli előadáson is szóba voltál annál aki itt felolvasott, hogy kint vagy szovjetbe, gondolod fiam hogy azért nem vágunk fel egy cseppet se, drága édes fiam mink is nagyon nehezen várjuk azt a június közepét, azt a boldog pillanatot amikor újra karjainkba zárhatunk egy szerető jó gyereket, aki minket még soha se szomorított meg semmivel, a tehén borjuzását most várjuk minden percben, Léka Annusnak kislánya született máma 7-én, kedves fiam te gondolsz-e a te születés napodra, ami holnap ápr. 8-án lesz, Isten éltesen kedves fiam erőbe egészségbe, boldogságba, tartson meg a jó Isten fiam sok sok számos éven keresztül, egybe kellemes húsvéti ünnepeket kívánunk fiam, nekünk nem lesz csak olyan szomorú nálad nélkül, ha meg kapod írdál mindjárt és hogy mikor kaptad meg ezt a levelet, de mindjárt írdál mert úgy is sokára ér ide, és várjuk is nagyon a válaszodat, most már búcsúzom, Isten veled, sokszor csókol a te szerető szüleid, írdál mert nagyon várjuk, a Laci bátyád felesége nagyon beteg, talán nem is lesz jobban se, Isten veled és velünk, a műhelyből már Szombati elment Barcikára, most már Szőke koma a vezető,

Látszólag nagy a megnyugvás, helyre állt a világ rendje: apám elfogadta Szőkék megtisztelő felkérését a keresztapaságra. Sőt, Konc tisztelendő úr is a híve immár. A Klári-ügy természetesen továbbra is rendkívüli súllyal bír, ám e pillanatban még fontosabb az íratlan szabály, mint maga a tartalom. Egyébként igaz, ami igaz: eljegyzést szülők nélkül valóban csak azok ülnek ekkortájt, akinek senkijük sincs. Világos, tiszta gondolatok, nincs köztük olyan, amely az előzmények alapján bárkit is meglephetne, ám ahogyan nagyanyám felöltözteti őket, valljuk be, van abban némi ríkatónak szánt keresettség is. Úgy érezheti, ez maradt az egyetlen eszköze ahhoz, hogy megóvja fiát egy esetleges elhamarkodott lépéstől. Egyfajta félelemmel keveredő enyhe zavarodottságot is érzékelek, amely a levél végére erősödik fel igazán, amikor mintha levegőért kapkodna, csapongva ölti egyik szavát a másikba. Ahogyan egy mármár teljesen kiszáradt szomjazó, akiben csak addig van nyoma az életnek, amíg kortyol, érezhetően úgy retteg ő is a pillanattól, amikor el kell engednie a tollat. Valószínűleg ennek tudható be, hogy Kínával kapcsolatban egyetlen szava sincs, pedig a levelet már Pekingbe címzi. Abba azonban belegondolni se merek, mihez kezdene, ha naprakész értesülései lehetnének mindenről, ami a fiával kapcsolatba hozható. Például ha tudná, hogy alig egy hete maga Rákosi Mátyás üzente meg neki, ha nem vágja le bajuszából

a fölfelé pödörített felesleget, nem engedi vonatra szállni. Narodnyikos külsővel még a Magyar Állami Népi Együttes kirakatembere sem utazhat át a testvéri Szovjetunió. Apám szerint valóban muszáj volt igazítani rajta, hiszen a rettegett mindenható, április 3-án már személyesen húzta fejébe a Magyar Dolgozók Pártja ajándékát, a hófehér báránybőr kucsmát (miként a társulat valahány tagjának), az Együttes Keleti pályaudvari hivatalos búcsúztatásakor. Próbálom elképzelni a jelenetet, hiszen Rákosinak minimum 25 centivel kellett volna magasabbra emelkednie ahhoz, hogy ezt méltósággal megtehesse, ám nincs ennél valószínűtlenebb, mert ugyan ki látott már – akár a lelki szemei előtt is – egy önnön kultuszába merevedett despotát pipiskedni. Az esemény nyilvánvalóan nem történhetett másként, mint hogy apám is ahhoz az évszázadok óta bevált módszerhez folyamodott, amelyet Illyés Gyula a mindenkori alattvalók nézőpontjából így fogalmazott meg: „meghajlok előtted, hogy ne lássalak”. Mindeközben Klári édesanyja már néhány napja egy Gyorskocsi utcai cella lakója. Az államosított zugligeti villa másik felének újdonsült tulajdonosa, a bátor és derék Erdősi úr hamar rájött, mi a haza érdeke, mert az első adandó alkalommal följelentette. A férj és jövedelem nélkül maradt osztályidegen asszony bűne, hogy a múltban a szomszédos Szent Család plébániához tartozó, ám a rendjük feloszlása után szórványban maradt angolkisasszonyok – akiknek felügyelete alatt lányai, Klári és Zsuzsa protestáns létükre is meghatározó éveket töltöttek a Szarvas Gábor úti Sancta Maria Római Katolikus Általános Iskolában – hozzá fordultak segítségért. Megkérték rá, hogy azt a kis megmaradt lisztet, amely talán még néhány hétig képes lesz tartani bennük a reményt, nála helyezhessék el a padláson. Szarka Margit számára pedig ez volt a legkevesebb, amit értük megtehetett. De legfiatalabb öccse, a bécsi Külkereskedelmi Akadémián végzett Gábor se jut különb sorsra, hiszen a többi senkiházi mellett, éppen a költő Faludy György társaságát élvez a recski kényszermunkatáborban, aki egyebek mellett ezt jegyzi fel róla: „Szarka Gábor, Magyarország kereskedelmi attaséja Ankarában, rendkívüli ügyességet és agilitást fejtett ki a posztján. Elmúlt nyáron hazahívták, éppen nagyobb üzletkötés után. Török barátai figyelmeztették: sikkassza el a pénzt és maradjon Törökországban. Szarka hazajött. Legnagyobb örömeire nemhogy baja nem történt, de magas kormánykitüntetést kapott, négy hétre luxusszállóban nyaraltatták államköltségen, majd visszaküldték posztjára. Szeged mellett a határon leszállították a vonatról. Ávós hadnagy elé vezették, aki hazaáruló csirkefogónak és büdös disszidensnek nevezte, mire Szarka újra és újra előhúzta diplomáciai passzusát és megbízólevelét. – Ha még egyszer erre hivatkozik, megéteitem magával – ordította az ávós. – Két óráig tartott, amíg nyeltem – fejezte be Szarka előadását. – Sose tudtam, milyen nehéz egy útlevelet megenni.” Klárinak tehát minden oka megvan rá, mondhatni elemi érdeke, hogy hálás szívvel és kitörő örömmel vegyen részt egy kis Keleti pályaudvari vastapsal kevert skandalásban: Él-jen Rá-kosi! Él-jen Rá-kosi! Bánréve ehhez képest maga a Paradicsomkert!

Bánréve, 1952. IV. 17.

Drága édes arany fiam!

soraim kezdetével kívánunk a részedre a jó Istentől jó egészséget és sok, sok örömet amibe a leveled szerint úgy tudjuk van is részed kedves fiam, értesítünk hogy a várva várt leveledet megkaptuk ma, ápr. 17-én, amelyet mikor el olvastunk végtelen boldogság töltött el bennünket, és megnyugvás, de ezt a kettőt nyomban követte az érted és utánad való vágyakozás, mert pont mára virradóra felőled álmodtam kedves fiam, úgy hogy apád, te és én együtt ültünk a konyhába, már te elő jöttél kínábul, és beszélgettünk nagyon boldog voltam álomban fiam hogy láthattalak, láthattam azt a hozzánk való szeretettől sugárzó arcodat, én, és apád úgy simogattunk hogy meg jöttél valahára, de sajnos... annál szomorúbb volt az ébredés, de újra meg vizsgáztalódtunk mikor a póstás hozta a kedves leveledet, már nem Laci a póstás, ő már a gyárba jár, tudatjuk fiam, hogy a képes lapot meg kaptuk, amit áziából küldtél, itt az időjárás egyszer hűvös máskor melegebb, a kertet máma szántotta Nándor bácsi, 30 forintot kért érte, most a

határi földdel úgy vagyunk fiam, hogy nem tudjuk mit tegyünk bele, mert rendelet van rá hogy akinek a határon van földje abba nem szabad búzát vetni se kukoricát ültetni, és így nem tudjuk hogy mit tegyünk, valami takarmány félét akarnánk, de magot is olyan nehezen lehet szerezni, a tehén már meg ellett e hónap 8-án, bika borjút, hála Istennek nem történt semmi baj, nem vagyunk nem voltunk betegek se, hála a jó Istennek, meg nyugszunk fiam rajta, hogy nincsen semmi bajod, amennyire lehet örizkedjél is minden lelki, testi veszedelemtől fiam, én mindig imádkozok érted és helyetted is, de te se feledkezzél el a jóról, hát a Klárral barátkozol-e?, apád most a műhelybe nem dolgozik, szabadságon van, 12 nap, e hó 26-án telik le, hát kedves fiam mi már nagyon szívesen adnánk neked a jó tejfeles habart babot, meg aludt tejet is csak itthon volnál, de nem tudjuk hogy mikor ehétel a hazaiból, még június nagyon messze van, most fiam nagyon sok tejet kell beadni, minden hónapba 54 litert, és 40 drb tojást, és 2 kgr és 40 deka baromfit kell nekünk is beszolgáltatni, a virág vasárnapi teendő este volt, a te szerepedet Széles Lajos töltötte be mind a kétszer, a férfiakét pedig iskolás gyerekek, csak kevés férfi volt közöttük, a vezető pedig a Szilárdi fiú volt, az ünnepre idehaza volt a két Csank fiú, az új soron találkoztam velük vasárnap, de igen fáj a szívem amikor meg láttam őket és te nem voltál köztük, sírtam fiam, szomorkodtam, esténként is sokat szomorkodunk, mindig emlegetünk, apád meg akárki lássa csak sír utánnad, én is, de én csak ott ahol senki nem lát, nem mintha rossz dolgod volna, de már mégis régen elhagyta a hazádat, és a szüleidet és az utánnad való vágy elfog bennünket, olyankor nem jó sehogy csak búsulunk, hogy olyan egyedül is érezzük magunkat nálad nélkül, a húsvéti sonkát meg hagytuk a számodra csak siess haza fiam, a Bellény János esküvője e hó 27-lesz, Sátárul nőszül, a szomszédoknak mindig átadjuk az üzenetedet és igen jó néven veszik, április 7-én adtam föl fiam egy légi postai levelet neked, megkaptad-e? megnyugszunk a kosztotokról is ha magyarosan főznek, mert azon aggódtam fiam hogy ott ki tudja mit adnak enni, és meg halsz éhen, a Pista gyereket úgy össze verték Ózdon hogy nem lehetett rá ismerni, nem látszott hogy hol van a szeme, se a száját nem lehetett látni a daganattól, de nem tudja hogy ki verte meg mert részeg volt, mindig az, Irén hozta haza az éjféli vonattal, de nem ismert rá az öccsire, ilyesmiktől örizkedjél fiam, kedves fiam itt küldjük a fényképünket, el megyünk meglátogatni téged pekingbe, már többet nem írok kedves fiam, ha megkapod írd, mert várjuk nagyon, ha tőled kapok levelet én mindjárt írok neked, nem hanyagolok egy percig se, áldjon meg a jó Isten erővel, egészséggel sokszor csókolunk, a te szerető szüleid, Isten veled és velünk, írd mindjárt,

Csak lassan jövök rá, hogy az agyba-főbe vert Pista gyerek nem lehet más, csak Léka Pista, nagyapám testvérenek, Lajos bátyámnak a legkisebb fia, akit ádáz természete után inkább Pestának szólítanak, ezzel is próbálván jelezni, hogy bujkál benne némi geller. Jól mondja nagyanyám, hogy ez mindig részeg, sőt mintha leginkább az élet és halál határmezsgyéjén volna igazán elemében, ám végül mindig akad valaki, aki visszarántja odaátrol, ezúttal Irén. Nem ismertem Pestánál ijesztőbb részegyet. Sose értettem, miket beszél, pedig be nem állt a szája, de ha közben bárhonnán muzsikát hallott, azonnal abbahagyta és vonyítani kezdett. Nem tévedés, úgy ahogy mondom: nem énekelni, nem acsítani, hanem vonyítani. Felszegett fejjel, teli torokból és egyetlen hosszúra nyújtott hangon, pontosan úgy, mint a kondás szakmában verhetetlen Csuka, a stiglinckutya (erről majd később), akit de sokszor kergettem örületbe aprócska szájharmonikámmal. Mert számomra már az ilyesfélék is ki-kilátszanak a félholt Pista gyerek mögöl, még mielőtt elszörnyülködnek a beszolgáltatási kötelezettségen, netán lobbanó lélekkel átgondolnám, hogy már csak néhány esztendő, és a 27-én egybekelő Bellény Jánost, valamint sáta menyasszonyát az én Tibi és Attila pajtásom szüleiként ismerhetem meg, avagy azon tűnődnek el hosszán, vajon mikor és miért szoktak a szülők fényképet küldeni önmagukról a gyermeküknek. De mibe kapaszkodhat bele nagyanyám a Kínából érkező levelek olvastán, ha még most is azon van fennakadva, hogy ugyan mit adhatnak ott enni? Mivel egy sem maradt fenn közülük, csak találgathatok, illetve azt tudom biztosan, amibe nem. Az most elmondható, hogy a szülői éberséget magas készültségi fokon tartó Klári-ügy továbbra sem enged lazítást. Ugyanakkor valószínű, hogy apámnak nem kis gondot okozhat

a permanens levélírás, hiszen korábban nemigen levelezgetett ő senkivel, talán az egyetlen Sinka Istvánt kivéve. De én se tehetek úgy, mintha nem tűnne fel, hogy a nagyanyám által írottakból nem derül ki, de még csak ki sem következtethető, mit keres a gyermeke egy másik földrészen. Úgy látszik, a negyven egész estés előadás, és a jóval több, mint százezer néző is elégtelen hozzá, hogy valami módon beszűrődjék a leveleibe. Ha rosszmájú akarnék lenni, azt mondanám, mindez akár azt az érzetet is kelthetné, mintha apám csupán azért utazott volna el oly messzire, hogy a korábbi, a Bánrévétől való életforma szerinti elszakadást követően, ez alkalommal már a távolság okozta mentális nehézségein próbáljon meg úrrá lenni, mondjuk egy levéletterápia formájában. Az ilyen és hasonló furmányoskodásnak azonban itt kell véget vetni, mert nemcsak rosszmájú nem akarok lenni, de azt is pontosan érzem, hogy az ilyesféle szofisztikált logikának semmi keresnivalója itt, e levelek között. A család – ha valóban az – nemcsak oszthatlan, de (meg)oszthatatlan közös tulajdon is. Ilyenformán pedig: „elidegeníthetetlen”.

Budapest, 1952. IV. 9

Kedves Géza és Zoli!

A reggel, mikor felébredtem mesélem Katinkának, hogy azt álmodtam, megjöttek a fiúk váratlanul. Biztosra vettem, hogy ma kapunk hírt, hát jött is, mindkettőjük levele. Nagyon örülünk, hogy jól vannak és zavartalanul élvezik ezt a nagy élményt, ami igazán kevés embernek adatik meg. Vártuk már nagyon a levelet, sokszor mondtuk, na a két csavargó elfeledkezett rólunk.

Mi nagyon sokszor emlegetjük magukat, minden vasárnap, amikor leülünk ebédelni, elmondjuk, a fiúk már vacsorához ülnek, ha nem készülnek fellépni. A mi szürke hétköznapijainkban sokszor gondoltuk kissé irigykedve, hogy milyen változatosan telhetnek a maguk napjai. De nem komolyan irigyeljük, mert a mellett örülünk is rajta.

A mi életünk azóta teljes egyhangúságban telt, semmi különös és érdekes nem történt. Csak az, hogy azóta kitavaszkodott, sőt egyszerre nyár lett. Április elején még komoly tél volt, másfél napig tavasz, aztán egyszerre nyár. Most nyílik az orgona, a kertvárosból mindenki orgonacsokrokkal megy.

Nagyjából mindig tudtuk, merre járnak, az újságok időnként közlik, hogy hol vannak, beszámolnak a sikereikről.

Egyébként jól vagyunk mindnyájan, ki dolgozik, ki tanul, morzsolgatjuk a napokat. Arról nem írnak, hogy ízlik a kínai koszt. Géza, főznek-e ott jó marhahús levest, csinálnak-e rizs-kochot, Zoli? Szépek-e a kislányok, hányuknak csavarták el a fejét a hosszú út alatt? De emlékeznek, miben állapodtunk meg? Ugye a magyar kislánynak nincs párja?

Hát már nagyon várjuk haza, gyerekek! Reméljük, sok érdekeset fogunk hallani. Szeretném, ha ez a levél még ott érné magukat, ha onnan 10 nap alatt ideért, tán ez is ott lesz 15-ig.

Kívánunk továbbra is szerencsés utazást, sok sikert, üdvözljük az egész együttest, az általunk ismert kislányt, a Katit külön is.

Géza – Zoli, maguknak meleg, szeretetteljes üdvözlötünket küldjük és visszavárjuk

a Sóváry család

Hát persze! Már a megszólítás elárulja, hogy a jó hangulatú sorok nem íródhattak máshol, csakis az Álmos vezér útja 43-ban, ahol – hasonlóan az ország nagyobbik feléhez – immár a házigazdáékról is lerí a sárga irigység, legalább is annak jóindulatú változata. Nem elég, hogy naprakészek a bérlőik ügyeiben, még a kedvenc ételeiket is számon tartják. Ennek ellenére sem emlékszem rá, hogy a nevüket akár egyszer is hallottam volna apámtól, de így vagyok az utcanévvel és a házszámmal is. Egyikről sincs személyes emlékem. Bezzeg a tőlük alig kőhajításnyira lakó felejthetetlen szabómesterről, Dobos Feri

bácsiról annál több, aki fiatalabb barátja öltönyeit készítette akkoriban, egyiket a másik után, több mint negyedszázadon keresztül. Kisgyerekkoromtól évente többször is megfordultam nála, s ma sem értem, apám miért nem fogott kézen s mutatta meg a házat, amely első budapesti lakhelye volt.

Bánréve, 1952. V. 5.

Kedves édes fiam!

soraim kezdetével kívánunk a jó Istentől részedre jó egészséget és sok örömet, értestünk hogy az ápr. 16-án és 20-án írt leveledet meg kaptuk 30-án és május 5-én, a táviratot meg május 1-jén, amelyre mink is válaszoltunk másodikán, éppen állt az ünnepség a műhelybe amikor Zoli anyja behozta és mindenki arra lett figyelmes hogy mit táviratoztok, jöttök-e már haza, azt írod fiam hogy egy hangúvá válnak a leveleid, hátha minden nap 3-at kapnánk vagy 10-et, akkor se volna egy hangú, hiszen, akkor vagyunk a legboldogabbak, akkor van egy kis igazi örömünk amikor tölled levelet kapunk, akkor minden munka könnyebb mint máskor, mert az örömben bele felejtünk minden fáradságot, többször át meg át olvassuk, a fűtőház meg kapta a leveledet, akik voltak embereid mind mondogassák apádnak ha találkoznak veled, hogy: Léka bácsi Géza írt nekünk is, mindig kiteszik ha írsz nekik, hogy mindenki olvassa akit érdekel, és ha nem is vagy idehaza még is tiszteletben tart mindenki, és ha szolgálatot teljesítenél neked volna most a legmagasabb fizetésed az irodába, az adóval jól vagyunk fiam, negyedévenként kell fizetni, és mindig előre kifizessük, egyébként jól vagyunk, hála Istennek egészségesek vagyunk, apád is dolgozik de keveset tud keresni mert a munka díjat levonták, Szalontaival tegnap, azaz vasárnap találkoztam és érdeklődött felőled, mondtam már hogy nagyon várunk haza, azt mondta hogy: már én is, az újságba többször van rólatok egy kis cikk, hogy hol vagytok, mára virradóra egész éjjel mindig járkáltam álmomba drága fiam, elmentem téged keresni szovjetbe, sanghájba és pekingbe, mindenütt gyalog mentem, vonatot csak messziről láttam, pekingben a piacon volt egy kút, ott sokan ittak vizet, de nekem nem adtak, téged nem találtak kedves fiam sehhol, mikor felébredtem nagyon el voltam fáradva a sok gyaloglásba, a borjút kedves fiam nem szabad eladni, muszáj nevelni, sok jó tejet megiszik, ha már le volna szabad vágni jó volna fiam az esküvőtökre, ha komolyan foglalkoztok fiam ezzel a gondolattal, kedves fiam gyertek már haza nagyon várunk, sütök nektek túrós lepényt, főzök derelyét, hívjad magaddal a Klárikát is szívesen lássuk, és várjuk is, most már többet nem írok, ha majd indulni akartok fiam haza felé, írjátok meg, ez már a negyedik levelünk kedves fiam kínába, ápr. 29-én adtunk fel egyet, a fényképet meg kaptad-e sokszor csókolunk a te szerető szüleid, írd ha meg kapod, üdvözljük a Klárikát, egy pár sort ötölle is várnánk ha nem terheljük veled, üdvözlnek a komádék, Lajos bátyádék és Piroska néni, Istenek veletek és velünk, mindenki nagyon vár benneteket haza,

Nagyanyám ismét magával ragadó, minden időközben felgyűjtött hír ott van a fejében és persze rendkívüli fontossággal bír, hogy mindegyikük eljusson Kínába, hiszen nincs se éjjele, se nappala a fia nélkül. Ha meg elnyomja az álom, gyalog ered a nyomába, mert a vonatot csak messziről látja. Ez utóbbi momentum mögött feltehetően apám híradása rejlik a Bánrévén még sose hallott, felfoghatatlan hosszúságú transzszibériai vasútról, amelynek egyik-másik szakaszán kezüket magasba tartó s könyörögve kéregető emberek járulnak a sínekhez menetrendszerűen. Most is látom magam előtt, amint az Együttessé tagjai közül néhányan ételt dobnak nekik a hosszú szerelvény ablakaiból, ám a túlbuzgó párvezetőség azonnal és magából kivetkőzve protestál, minek következtében a meggondolatlanok komoly retorzióra számíthatnak odahaza, mert majd ők tesznek róla, hogy a tettesek egy életre megemlegessék, „milyen gyalázatos módon alázták meg a szovjet munkást!” Huh! De rossz akusztikája van még ma is. Ennél azonban sokkal emlékezetesebb, hogy nemcsak a miniszterelnök, Csou En-laj, hanem a teljhatalmú kommunista vezér, a forradalmár és költő Mao Ce-tung is megjelent az Együttessé tiszteletére rendezett

fogadáson, aki az alkalomhoz illően rövid beszédet is mondott. Miután befejezte, a tagság egy emberként fordult a verejtékező tolmács felé, az amúgy Budapesten tanuló mongol diákhoz: Mít mondott Mao Elvtárs? A fiú halára váltan csak ennyit válaszolt: Azt, hogy lehet ennyi mennyi... Ám annál, hogy miként értesültek az aggódó szülők ezekről a hajmeresztő mivoltukon túl is örökbecsű részletekről, talán nincs is jelentéktlenebb kérdés, hiszen ekkor már minden dolgok tetejében kétségtelenül a Klári-ügy áll, aki immár nem is csak egyszerűen Klári, hanem egyenesen Klárika! A beteljesedni látszó frigy tudata pedig jobban megterheli őket, mintsem eltűnődjenek rajra, vajon nem szemfényvesztés-e ez az egész, hogy a fiuknak és szíve választottjának 1952-ben – a 20. századi magyar történelem egyik legfeketébb esztendejében! – a Peking és Sanghaj közötti közel húsz órás vonatozást egy lélekringató hajóúttal van módjuk kiváltani a Sárga-tengeren. Belesajdul a szívem, hogy mindebben egyetlen részlet sincs, ideértve a legnagyobb távlatút, a szerelmet is, amelyeknek mibenlétét akár egyiküknek is hatalmában állna megítélni...

Budapest, 1952. VI. 10.

Kedves Édesanyukám és Édesapukám!

Tudatom, hogy szerencsésen hazaérkeztem. Jól vagyok. Vasárnap délután 6-kor érkeztünk a Nyugatiba. Egy hónap szabadságot kaptunk, amelyet f. hó 15-én kezdünk meg. Tehát több mint valószínű, hogy 15-én már otthon leszek. Szeretnék a déli vonattal megérkezni.

Rengeteg dolgot kell elmondjak, ha hazamegyek. Úgy gondolom, Édesapukáméknak is lesz elegendő mondanivalójuk a számomra.

Most már napról napra idegesebb vagyok, mert már alig várom, hogy otthon legyek.

Nem is tudok többet írni, nincs türelmem hozzá. Ezt csupán azért írom, hogy most már igazán tessenek felőlem megnyugodni.

Isten velük, sokszor csókolja szerető fiuk

Géza

Ehhez már nincs mit hozzáfűzni, legfeljebb annyit jegyezhetek meg, hogy még ebben a „türelmetlen” levélkémbe is feltűnik, hogy apám a megszokott levelezési kliséken túlmenően is mennyire igyekszik „kiszolgálni” a szüleit. Ezúttal is pontosan azt mondja, amit hallani szeretnének, mégsem érzem mögötte a legcsekélyebb keresettséget sem, sokkal inkább a csodálni való tiszteletet és megbecsülést.

Budapest, 1952. VII. 2.

Édes Kicsi Klárikám!

Június 30-án, egy nap késéssel szerencsésen hazaérkeztem. Ugyanis a kis unokahúgomat csak vasárnap tudták előkészíteni az utazáshoz, és így hétfőn reggel tudtunk csak vonatra ülni.

Itthon nem tudták elképzelni, miért jöttem haza korábban Lelléről, azonban észrevettem, hogy örülnek érkezésemnek, mert így több időt tölthetek itthon.

Sokszor gondolok bosszankodva a Lellén töltött szeles napokra, és arra, hogy talán bután intézték a nyaralásunkat. Több körülményekkel még ma is ott lehettünk volna. Jól sejtettük, amikor azt mondtuk, ha hazamegyünk, akkor lesznek a borzasztó meleggek. Még szerencse, hogy itt van közel a Sajó, amit oly sokat emlegettem, és a nagy melegben némi enyhülést ad (gondolom, mosolyogsz, hogy már megint a Sajóról beszélek).

Anyukám írt két levelet nekem Lellére, amiben Hozzád is szólt, és kért, hogy gyere el hozzánk. Sajnos

a levél már nem talált ott, így visszaküldték. Szóval nagyon örültek volna, ha eljöhettél volna velem. Én azonban elmagyaráztam, hogy a hátra lévő két hét alatt milyen elfoglaltságod van, és így ők megértették. Remélik azonban, hogy legközelebb, ha alkalom nyílik, eljössz.

Édes Klárikám! Megvan-e még a Pirinyód? Jársz-e a Lukácsba? Dolgozol-e sokat? Hogy van a szíved és a gyomrod? Mivel töltöd a napokat? Vigyázz magadra nagyon, nehogy a szabadság után fáradtan kelljen munkába állni. És nagyon kérlek, hogy többet már ne fogyókúrázz!

Még valamit! Majdnem elfelejtettem.

Édes Kicsi Virágom! Légy szíves írd meg, mi újság a közösségben? Kérlek, írd mindenről, amiről úgy gondolsz, hogy engem érdekelhet.

Nagyon várom a leveledet.

Mamikádnak kézcsókomat, Baláznak baráti üdvözetemet küldöm, Neked pedig számtalan puszit

Géza

Mindeddig elképzelni se tudtam, miként juthatott idejük egy kis önfeledt balatoni vitorlázásra, így valahányszor kezembe kerültek az erről tanúskodó fényképek, a gyanakvás mellett mindannyiszor valamiféle elbizonytalanító nyugtalanság is erőt vett rajtam, csak mert keletkezésük körülményeiről soha, senki sem beszélt nekem. Tudtam viszont Pirinyóról, a 90 dekával világra jött koraszülött kisfiúról, ezért hát a kurta-furcsa kérdés az ökelmét gyakorta látogató Klárihoz, hogy ugyan megvan-e még. Édesapja, Klári legidősebb nagybátyja, egyben a harmadik Szarka testvér, aki ez idő szerint börtönben ül. Ő Dr. Szarka Gyula, a tanulmányait a budapesti jogi egyetem mellett Dijonban, Berlinben, Londonban és Oxfordban végző egykori főispáni titkár és főszolgabíró. Tiltott határátlépés közben tartóztatták le (nyilván fölmérte, hogy ilyen múlttal semmi keresnivalója sincs a „népi demokráciában”), majd Kistarcsára vitték. Ma sem tudni pontosan, tisztában volt-e vele, hogy a felesége gyermeket vár, illetve ha igen, megkísérli-e akkor is elhagyni az országot. Az viszont bizonyos, hogy a légy szíves írd meg, mi újság a közösségben már a pasaréti református gyülekezetre vonatkozik, ahol Klári az első tapogatózó lépések megtételére készül annak érdekében, hogy megtudja, milyen akadályokkal kell szembenéznie egy házasulandó párnak, ha a vőlegény éppenséggel római katolikus. Először azt sem értettem, miért kérdezi apám, hogy dolgozol-e sokat, de már ez sem kérdés. Hogyne sűrögne-forogna otthon is, hiszen apja kitelepítve, anyját most engedték ki a Gyorskocsi utcából, egyik nagybátyja Recsken, a másik Kistarcsán, s testvérei közül Zsuzsa 17, Balázs (azaz Apaci!) pedig mindössze 12 éves. Ő is éppen csak betöltötte a 19-et. És még valami – mondok én is apám után –, ami mellett nem mehetek el szó nélkül. Ismét egy előttem mindvégig elhallgatott ténnyel kell szembesüljek, hiszen egyre nyilvánvalóbb, hogy Klári szíve körül nincs minden rendben. De most hagyom, hadd beszélgessenek tovább, mert sűrű levélváltásaik alatt alighanem csak zavarnék a közelükben.